

**PRAWY DBA O DUSZĘ SWEGO
ZWIERZĘCIA DOMOWEGO
POCHÓWKI LUDZI I ZWIERZĄT**

PRAWY DBA O DUSZĘ SWEGO ZWIERZĘCIA DOMOWEGO POCHÓWKI LUDZI I ZWIERZĄT

FUNERALIA GNEŹNIEŃSKIE • SPOTKANIE 23

Redakcja

Mateusz Jaeger, Jacek Tomczyk, Jacek Wrzesiński

INSTYTUT KULTURY EUROPEJSKIEJ W GNEŹNIE
UNIwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Recenzenci:

KRZYSZTOF BORYSŁAWSKI, MATEUSZ JAEGER, ANDRZEJ JANOWSKI,
MARIA KACZMAREK, WIESŁAW LORKIEWICZ, ARKADIUSZ MARCINIAK,
ANDRZEJ MICHAŁOWSKI, IWONA TEUL, JACEK TOMCZYK, LESZEK WĘTESKO

Tłumaczenia:

MATEUSZ JAEGER

Projekt okładki:

WOJCIECH KUJAWA

Przygotowanie redakcyjne, koordynacja prac:

JACEK WRZESIŃSKI

Skład, łamanie komputerowe:

JUSTYNA NOWACZYK

Adres Redakcji:

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Instytut Kultury Europejskiej w Gnieźnie
ul. Kostrzewskiego 7
62-200 Gniezno
e-mail: sekr-ike@amu.edu.pl

Autorzy artykułów ponoszą odpowiedzialność prawną i finansową za zamieszczone w tomie ilustracje

© Copyright by IKE w Gnieźnie i Autorzy, Gniezno 2024

Wydanie I

ISBN 978-83-68006-24-7

DOI 10.48226/978-83-68006-24-7

Wydawnictwo Rys
ul. Kolejowa 41
62-070 Dąbrówka
tel. 600 44 55 80
e-mail: tomasz.paluszynski@wydawnictworys.com
www.wydawnictworys.com

Spis treści

Świat ludzi i zwierząt – wstęp do 23 Funeraliów Gnieźnińskich	7
Daniel Makowiecki, „Dbalność Prawego o duszę swego zwierzęcia domowego”. Kilka refleksji z badań archeozoologa	9
„The care of the Righteous for the soul of his pet”. Some reflections from the archeozoologist’s research	24
Jacek Woźny, U źródeł wspólnoty ludzko-zwierzęcej w świetle języka, symboli i mitologii pradziejowych	27
<i>At the Origins of Human-Animal Community in Light of Language, Symbols, and Prehistoric Mythology</i>	37
Piotr Kuberski, Twój trup będzie strawą wszystkich ptaków powietrznych i zwierząt lądowych, a nikt ich nie będzie odpędzał (Pwt 28, 26). Zwierzę jako narzędzie kary pozbawienia pochówku w Biblii	39
<i>Your corpses will be food for all the scavenging birds and wild animals, and no one will be there to chase them away (Dt. 28, 26). Animal as a Tool in the Penalty of Deprivation of Burial in the Bible</i>	51
Marta Osypińska, Nie-ludzie w społeczności Berenike (I-II w. n.e., Egipt). Dane archeozoologiczne z cmentarzyska zwierząt w dyskursie o wartości i tożsamości w antyku	53
<i>Non-Human Beings in the Berenike Community (1st-2nd Century CE, Egypt). Archaeozoological Data from the Animal Cemetery in the Discourse on the Value and Identity of Antiquity</i>	73
Aleksandra Pudło, Henryk Paner, Marta Osypińska, Zwierzęta w pochówkach z czasów Królestwa Kerma na Pustyni Bayuda w Sudanie	75
<i>Animals in Burials from the Kingdom of Kerma in the Bayuda Desert, Sudan</i>	83
Kamil Kajkowski, Bydło w wyobrazeniach eschatologicznych wczesnośredniowiecznych Słowian zachodnich. Kontekst nekropoliczny	85
<i>Cattle in Eschatological Imagery of Early Medieval Western Slavs. Necropolitical context</i>	95
Kamilla Waszczuk, Andrzej Michałowski, Daniel Żychliński, Pokarm żywych czy umarłych? Ślady konsumpcji mięsa w nasypach kurhanów kultury wielbarskiej na stanowisku nr 37 w Mirosławiu, gm. Ujście, pow. pilski	97
<i>Food for the Living or the Dead? Traces of Meat Consumption in the Mounds of the Wielbark Culture at Site No. 37 in Mirosław, Ujście Municipality, Piła County</i>	113

Zuzanna Majbrodzka, Józef Bednarczyk, <i>Z badań nad rolą psa w sferze obrzędowej społeczności kultury przeworskiej na Kujawach – nowe spojrzenie</i>	115
<i>Studies on the role of the dog in the ritual sphere of the Przeworsk culture community in Kuyavia – a new perspective</i>	131
Tomasz Gralak, Aleksander Limisiewicz, <i>Pierwsze zabicie psa</i>	133
<i>The First Killing of a Dog</i>	160
Jacek Bojarski, <i>Człowiek, koń, pies – razem za życia i po śmierci. Refleksje na przykładach pochówków z Kaldusa</i>	161
<i>Man, Horse, Dog – Together in Life and After Death. Reflections on Burials in Kaldus</i>	179
Aleksandra Szafarowicz, Aleksandra Karykowska, <i>Prozdrowotny wpływ psa na człowieka na przestrzeni wieków</i>	181
<i>The Beneficial Influence of Dogs on Humans Throughout the Centuries</i>	186
Paweł Szczepanik, Daniel Makowiecki, Wojciech Chudziak, <i>Czaszki końskie z biskupińskiego źródła krynicznej wody jako przykład kompleksowych bioarcheologicznych studiów nad depozytami zwierzęcymi z kontekstów magicznych</i>	187
<i>Horse Skulls from the Biskupin Spring: An Example of Comprehensive Bioarchaeological Studies on Animal Deposits in Magical Contexts</i>	199
Jacek Tomczyk, Anna Myszką, Anna Gręzak, Aleksandra Lisowska-Gaczorek, Krzysztof Szostek, <i>Dieta populacji Radomia (XI-XIX w.) w badaniach odontologiczno-środowiskowych</i>	201
<i>Diet of the population of Radom (11th-19th century) in odontological and environmental studies</i>	214
Alicja Budnik, Beata Borowska, Justyna Marchewka-Długońska, <i>Gruźlica w nowożytnym Zbuczu (XVII-XVIII wiek). Doniesienie wstępne</i>	215
<i>Tuberculosis in Early Modern Zbucz (17th-18th Century). Preliminary Report</i>	230
Ewa Bugaj, <i>Garść uwag o zwierzętach jako towarzyszach zabaw dziecięcych w antyku na podstawie danych ikonograficznych i historycznych</i>	231
<i>Some Remarks on Animals as Play Companions for Children in Antiquity Based on Iconographic and Historical Data</i>	242
Marek Florek, <i>Przedstawienia zwierząt na średniowiecznych nagrobkach bałkańskich, tzw. stecci i ich symbolika</i>	243
<i>Representations of Animals on Medieval Balkan Tombstones, Known as Stecci, and Their Symbolism</i> ..	257
Katarzyna Biernacka, Jacek Szczurowski, <i>Czy na Drzwiach Gnieźnieńskich znajduje się małpa? Analiza elementu bordiury Porta Regia z perspektywy antropologa</i>	259
<i>Does the Gniezno Doors feature a monkey? Analysis of the Porta Regia border element from an anthropological perspective</i>	265
Agnieszka Stempiń, <i>Dlaczego „kości” zostały rzucone?</i>	267
<i>Why were „bones” rolled?</i>	281
Małgorzata Zalewska, <i>Zwierzęta w życiu białskich Radziwiłłów w świetle badań archeozoologicznych</i>	283
<i>Animals in the Life of the Radziwiłł Family in Biała Podlaska</i>	294
Kamil Wasilkiewicz, <i>Templariusze i ich zwierzęta. Fragmenty z życia codziennego braci zakonu Świątyni. Perspektywa historyczna (XII-XIV w.)</i>	295
<i>Templars and Their Animals: Fragments from the Daily Life of the Knights Templar. Historical Perspective (12th-14th centuries)</i>	304
Lista uczestników, <i>Funeralia Gnieźnieńskie 23, 17–18 maja 2023 r.</i>	305